

UOT 331.556:314.7 39.77.67

SƏDAQƏT ƏHMƏDOVA
 Bakı Dövlət Universitetinin
 e.sadaqat@yahoo.com

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA MƏŞĞULLUĞUN TƏMİN OLUNMASININ ƏSASLARI

Məqalədə Azərbaycan Respublikasında məşğulluğun təmin olunmasının əsasları məsələləri araşdırılmışdır. Burada ilk öncə məşğulluq və onun mahiyyəti təhlil edilmiş və bu barədə fikirlər məqalədə öz əksini tapmışdır. Bundan sonra məqalədə Azərbaycanın müstəqillik əldə etdikdən sonra əhalinin məşğulluğu ilə bağlı olan tədbirlər mərhələ-mərhələ araşdırılmış və bununla əlaqədar olaraq olaraq müvafiq sənədlərin qəbulu, həyata keçirilən tədbirlərin əhəmiyyətliliyi məqalədə qeyd olunmuşdur. Məqalədə məşğulluğun əhalinin işsizlikdən qorunmasının sosial-iqtisadi təminatı sahəsində dövlətin məqsədyönlü və qanunla müəyyən etdiyi, tənzimlədiyi proseslərin məcmusu olması əsaslandırılmışdır.

Açar sözlər: məşğulluq, əhalinin sosila vəziyyəti, işsizlik, məhsuldar qüvvələr, məşğulluğun tənzimlənməsi, demoqrafik tarazlıq.

Azərbaycan Respublikası haqlı müstəqillik arzularına qovuşduqdan sonra görülməli bütün zəruri tədbirlərlə yanaşı məşğulluq probleminin həlli əsas məsələ olaraq özünü göstərməkdə idi. Buna görə də tarixən çoxəsrlik inkişaf təcrübəsinə malik olan bazar iqtisadiyyatı məşğulluğun həlli istiqamətində ən optimal, ən səmərəli variantların seçilməsini özündə tərənnüm etdirməkdədir.

İnsanlar bir potensial və hərəkətverici qüvvə kimi tarixən mövcud olduğu dövrlərin bütün mərhələlərində əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmuş və bu gün də ona davam etməkdədirlər. Belə ki, hələ ibtidai icma istehsal üsulunun mövcud olduğu dövrlərdə belə insanlar müxtəlif fəaliyyət növləri ilə məşğul olmağa başlamışlar. Diqqət edəndə aydın olur ki, əslində həmin vaxtlar iqtisadi termin kimi ifadə olunmasa da praktik olaraq müvafiq sahə və istiqamət üzrə məşğulluq mövcud idi. Bu mərhələdə həmin istiqamətdəki əmək bölgüsünə uyğun olaraq məşğulluq prosesi aşağıdakı kimi müəyyən olunmuşdur: qadınlar yığımlıqla, kişilər ovçuluqla, qocalar isə toplanmış kollektiv istehsal təcrübəsinin mühafizəçiləri məsələləri ilə məşğul olurdular. [5, 7] Buradan da görünür ki, ictimai-iqtisadi formasıların və tarixi inkişafın bütün mərhələlərində məşğulluq bir fəaliyyət tərkibi, növü və nəticəsi kimi mövcud olmuşdur. Bu anlayış istehsalçıların, iş qüvvəsinin, məqsədlərini hər hansısa işi görməyə yönəlmiş hər bir məhsuldar qüvvənin fəaliyyətində ifadə edilməkdə idi.

Zaman keçdikcə aktuallığını daha da artıran məşğulluqla bağlı məsələlərə diqqət edərək özünü göstərən əsas məqamlar isərisində mühüm rolunu

Məqalə tarixəsi:

Göndərilib: 29.01.2019, qəbul edilib: 20.02.2019

bir anlayış vardır ki, bu da əmək bölgüsünün mövcudluğu ilə izah edilir. İstər məşğulluqla, istərsə də əmək bölgüsünün təzahür formaları arasındakı bağlılığın və tamamlamanın açıq-aşkar ifadəsi olan yuxarıdakı tarixi fakt özünün elmi və gerçək zərurəti ilə seçilməkdədir. Həmin proseslər sonrakı mərhələdə birinci ictimai əmək bölgüsünün (maldar tayfaların əkinçilikdən ayrılması), ikinci ictimai əmək bölgüsünün (sənətkarlar sinfinin yaranması) və üçüncü ictimai əmək bölgüsünün (tacirlərin meydana gəlməsi) baş verməsinə gətirib çıxarmışdır. Təbii ki, bütün bunlar da öz növbəsində həm cəmiyyətin inkişafına geniş imkanlar açır, həm iqtisadi münasibətlərin təkmilləşməsində yeni mərhələni təmin edirdi, həm də şüurlu iqtisadi fəaliyyəti özündə cəmləşdirirdi.

Cəmiyyət üzvlərinin artmaqda olan tələbatlarının məhdud ehtiyatlardan səmərəli istifadə etməklə ödənilməsini zəruri məqsəd olaraq hədəfləyən iqtisadiyyat elmində çoxsahəli elmi tədqiqatlar aparən alimlər tərəfindən məşğulluq anlayışına müxtəlif yanaşmalar irəli sürülmüşdür. Onların məhsuldar araşdırmalarının nəticələrini ümumiləşdirərək belə qənaətə gəlirik ki, iqtisadi fəaliyyətin elə birinci mərhələsi məşğulluqla bağlı olub, insanların perspektivliyə söykənən fəaliyyətini əks etdirir. Yəni bu bir həqiqətdir ki, insan məşğul deyilsə, onda heç bir istehsal prosesi baş tuta bilməz, heç bir iqtisadi ideya uğurlu nəticə verməz.

Elmi araşdırmalar bu yöndə olan fikirləri təsdiq edir. Səmərəli iqtisadi fəaliyyətin təşkili məsələləri iqtisadi proseslərin və tarixi inkişaf hadisələrinin gedişinə dürüst yön verərək onu nizama salmışdır. Belə ki, mənbələrə istinad edəndə aydın olur ki, insanların hələ ibtidai istehsal üsulu dövründən əkinçiliklə məşğul olmaları:

- əgər bir tərəfdən onların bu sahədə təcrübə toplanmalarına səbəb olurdusa;
- digər tərəfdən də özlərinin əkinçilik məhsullarına olan tələbatlarını qarşılamalarına yol açır.

Hər iki amil bəhs olunan dövrün qonşu icması zamanında (qonşu icmasını K. Marks əkinçilik icması da adlandırır [5, 8]) kollektiv mülkiyyətə əsaslanmaqla xüsusi mülkiyyətin də yaranmasına səbəb oldu.

Bütün bunlar əsasında aydın olur ki, məqsədyönlü sosial-iqtisadi fəaliyyətin məcmusu olan məşğulluq həm insanlar arasında münasibətləri tənzimləyir, həm də tarixi-iqtisadi proseslərin təkmilləşərək yeniləşməsinə münbit zəmin və şərait yaratmış olur. Elə buna görə də məşğulluq fəaliyyətinin davamlılığı təkcə ibtidai icma istehsal üsulunda deyil, eyni zamanda həm də başqa bir formasiya olan feodalizmi əhatə etmiş və hazırkı müasir yüksək inkişaf mərhələsinə gəlib çatmışdır.

Hadisələrin gedişi və əldə olunan nəticələr ümumi mənada məşğulluq probleminin həllində yaranan çətinliklərin əsas səbəblərini aşağıdakı kimi qruplaşdırmağı tələb etməkdədir:

- 1) demoqrafik tarazlığın pozulması nəticəsində ölkələrin strateji təhdidlə üzləşməsi, dünya miqrant probleminin baş verməsi;
- 2) dəyişən tələblərə uyğunlaşmada əmək bazarındakı qanunauyğunluğun çətinlikləri;
- 3) mövcud olan və yeni yaranan müharibə ocaqları, terror və digər neqativ hal-

lar nəticəsində özünü göstərən iqtisadi böhranlar və iqtisadi sahədəki nizam-sızlıq;

- 4) iqtisadiyyatın sahə strukturundakı gərginlik və bunun sosial-iqtisadi inkişafın təminatındakı çatışmamazlığı sürətləndirməsi;
- 5) milli iqtisadi inkişaf siyasətinin təminatındakı axsamalar və s.

Azərbaycan Respublikası ötən əsrin 80-ci illərinin sonlarında həm iqtisadi, həm də siyasi müstəqilliyinə doğru haqlı mübarizəyə başladı. Buna görə də yenicə keçid edəcəyimiz bazar münasibətləri üçün əlverişli mühitin yaradılması məqsədləri əsas götürülə sosial-iqtisadi və siyasi islahatlara başlandı. Həmin proseslərin məntiqi nəticəsi olaraq 1995-ci ildə ölkəmizdə aqrar islahatlar həyata keçirilməsinə start verildi.

Yuxarıda qeyd edilən və səmərəli nəticələri ilə seçilən bütün tədbirlər nəticəsində əhalinin aqrar sahədə məşğulluq imkanları daha da genişləndi və yüksək perspektivliliyi ilə seçilməyə başladı. Bu sahədəki fəaliyyətin təşkilati mexanizmlərini sürətləndirmək məqsədilə torpaqla bağlı münasibətlərin müasir görkəmdə təminatı diqqətdə saxlandı. Xüsusən, kəndlilərin Dövlət Torpaq Aktlarını almaqla xüsusi mülkiyyətini formalaşdırması və məşğulluq təminatına şərait yaratması günümüzün ən əsas reallıqlarından birinə çevrilmiş və bunlar hüquqi baxımdan tənzimlənmişdir. Bu sahədə xüsusi önəm daşıyan vasitə olaraq Mülkiyyət haqqında Azərbaycan Respublikasının qanununda hər kəsin xüsusi mülkiyyət hüququ və onun qorunması təsbit edilmişdir.

İslahatların müəllifi olan Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olan aqrar islahatlar və həm də aqrar siyasət bu sahədə həm də məşğulluq probleminin həllində təkanverici qüvvəyə çevrildi. İslahatların məntiqi nəticəsi və sosial-iqtisadi davamı olaraq, yəni 1996-cı il sentyabr ayının 21-də Prezident sarayında “Torpaq islahatı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun həyata keçirilməsi və kənd təsərrüfatında cari işlərin gedişi vəziyyətinə həsr olunmuş” müşavirədə cənab Heydər Əliyev bu sahə ilə bağlı deyirdi: “Məlumdur ki, respublikamızın iqtisadi potensialı, o cümlədən aqrar bölmədə potensialı böyükdür. İdarəetmə lazımı islahatların keçirilməsi, strukturun təkmilləşdirilməsi, bununla yanaşı, insanların daha səmərəli işləməsi üçün imkanlar yaradılması və iqtisadi islahatların həyata keçirilməsi iqtisadiyyatın inkişafının mühüm şərtidir, əhalinin rifah halının yaxşılaşdırılmasının əsasını təşkil edir”.

İqtisadi siyasətin çox mühüm və zəruri məqsədini təşkil edən aqrar islahatların spesifik xüsusiyyətlərindən biri də istehsalçılara verilən, daha doğrusu, onların əldə etdikləri iqtisadi azadlıqlardan ibarətdir. Belə şəraitdə istehsalçının azad yaradıcı fəaliyyətini təmin edən təsərrüfat formalarının təşəkkül tapması özünü göstərirdi. Bəhs edilən prosesin aşağıdakı istiqamətlər üzrə həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur:

- 1) kəndli-fermer təsərrüfatlarının yaradılması;
- 2) kolxoz və sovxozların islahatı əsasında özəl kollektiv təsərrüfatlarının formalaşdırılması və s. [1, 190]

Bu məsələnin məqsədyönlü həlli nəticəsində təkcə məşğulluq probleminin həllinə deyil, həm də ölkədə daxili bazarın formalaşmasına və yerli məhsullarla təminatına, ölkəmizin kənd təsərrüfatı məhsulları ilə bağlı olaraq xarici asılılıqdan qurtarmağa şərait yaratmasına, ixrac məhsullarının istehsalına və

bununla da yerli məhsulların xarici bazarlarda satışının təmin edilməsinə geniş şərait yarada bilər.

Məşğulluq çox mürəkkəb və çoxcəhətli bir anlayışdır. İnsan fəaliyyətinin bütün sahələrində təzahür edən, özünü göstərən və meydana çıxan məşğulluq bütövlükdə cəmiyyətin mövcudluğu və yaşamasının da maddi və mənəvi əsasıdır. Əgər belə qeyd etmək mümkündürsə, harada insan varsa, onun hərəkəti varsa, izi, əməyi və əməyinin nəticəsi varsa, deməli orada məşğulluq da var. Məşğulluq anlayışını (məfhumunu) dərk etmək üçün ilk baxışda insanların (praktik olaraq) vaxt ayırdığı, başının qarışdığı, düşüncəsinin, əqlinin, zehninin, fiziki qabiliyyətinin, bacarığının, elminin, biliyinin və digər keyfiyyətlərinin yönəldiyi fəaliyyət növü kimi qəbul etmək lazımdır. İnsanların hər biri ayrılıqda (fərdi) və yaxud da bütövlükdə cəmiyyət miqyasında bir növü məşğul olmağa maraqlıdır. Çünki, məşğulluq insanın yaşayışının təmin edilməsi, insan isə məşğulluğun təminatı və mövcudluğu üçün zəruridir.

Məşğulluq sosial-iqtisadi fəaliyyətin məcmusu olmaqla bərabər, həm də bu prosesdə iştirak edən insanlar arasındakı münasibətləri tənzimləyən bir sistemdir. Fikrimizcə, məqsədyönlü fəaliyyət nəticəsində və tükənməz, artan ehtiyacların ödənilməsi prosesində insanlar arasında onların düşüncə və məqsədləri əsasında yaranan münasibətlər məşğulluq münasibətlərini özündə əks etdirir.

Düzdür, məşğulluq prosesində əməklə bağlı istiqamətlər də var, ancaq məşğulluq əməklə eyni məzmun daşımır. Bu o demək deyildir ki, məşğulluqla əmək bir-birinə ziddir, yox. Düşünürük ki, onlar bir-birini tamamlayan, mahiyyətini açıb göstərən və izah edən əsas iqtisadi anlayışlardır. Belə ki, əmək vahid prosesin başlanğıc, orta və son mərhələsidir. Yəni, əməyin vasitəsi ilə məşğulluğun təminatına doğru istiqamətlinmiş yol qət olunur və son mərhələdə məşğulluq baş tutur. Bundan sonra isə məşğulluq önə çıxaraq əmək vasitəsilə mümkün olur, lakin ondan da (əməkdən) geniş mənə kəsb edərək sonrakı, həm də tamamlanmış, ümumi mərhələni təşkil edir. Belə bir vacib qənaətə gəlmək olar ki, məşğulluq kateqoriyasında əmək qabiliyyətli əhalinin işə cəlb edilməsi, məşğulluğun özü və ya əmək prosesi, iş qüvvəsinin azad edilməsi və başqa amillər cəmləşmişdir. Bundan əlavə, qeyd edə bilərik ki, məşğulluq iqtisadi kateqoriya kimi, real gerçəklikdə iş qüvvəsi daşıyıcılarının iş yerləri arasında bölünməsi və onların istehsal vasitələri ilə birləşməsi üzrə olan ictimai iqtisadi münasibətləri əks etdirir. [6, 59]

Əmək qabiliyyətli əhalinin işə cəlb edilməsi çox mühüm bir başlanğıc olmaqla bərabər, həm də zəruri mərhələni də özündə birləşdirir. Məlumdur ki, hər şey istehsaldan başlayır. İstehsal prosesinin normal baş tutması üçün isə işçi qüvvəsi ilə istehsal vasitələrinin birləşməsi vacibdir.

Məşğulluğun özü və ya əmək prosesi əsasən istehsal amilləri ilə xarakterizə edilir. Yəni işçi qüvvəsi istehsal vasitələri ilə birləşdikdən sonra əmək bir prinsip kimi götürülür.

Məşğulluq hər bir dövlətin sosial siyasətinin tərkib hissəsini, əsasını təşkil edir. Hər bir dövlət müvafiq əmək qanunvericiliyində təsbit edilmiş prinsiplər əsasında bu sahədəki məsələləri tənzimləyir. Bunun da nəticəsində vətəndaşların müxtəlif əmək növləri ilə məşğuliyəti qeyd olunan istiqamətdə öz

həllini tapır, yəni insanların məşğul olmalarına əsaslar yaranır.

Təsadüfi deyildir ki, əhalinin məşğulluq probleminə ciddi yanaşmanı da özündə göstərən tarixi addım 2009-cu ildə mart ayının 18-də də atıldı. Həmin tarixdə keçirilmiş ümumxalq referendumu yolu ilə Konstitusiyamızın 15-ci maddəsinə edilmiş əlavə ilə də (ümumilikdə isə 29 maddəyə 41 düzəliş) dövlətimizin iqtisadi siyasətinin sosial yönümlü olması təsbit edilmişdir. Qeyd edək ki, Konstitusiyamızın 16-cı maddəsi sosial inkişaf və dövlət kimi təsbit edilmişdir. Həmin maddənin birinci bəndində bu istiqamətdə deyilir:

“Azərbaycan dövləti xalqın və hər bir vətəndaşın rifahının yüksəldilməsi, onun sosial müdafiəsi və layiqli həyat səviyyəsinin qayğısına qalır”. [2, 8]

Buradan da görünür ki, Azərbaycanda əhalinin sosial təminatı və məşğulluğu öz hüquqi əsasını tapmış və müdafiə olunmaqdadır.

Ölkəmizdə son illərdə əldə edilmiş hərtərəfli uğur və nailiyyətlər nəticəsində əmək ehtiyatlarından istifadə sahəsində çevik addımların atılmasına şərait yaradılmışdır. Bunu ölkəmizin iqtisadi qüdrətinin artması prizmasında daha aydın görmək olar. İstər açılan yeni iş yerlərində, istər fəaliyyəti bərpa edilən müəssisələrdə, istərsə də iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində əmək ehtiyatlarından səmərəli istifadə ən zəruri məsələyə çevrilmişdir. Təbiidir ki, bu isə əmək ehtiyatlarının ölkə daxilindəki fəaliyyətinə səmərəlilik gətirmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, elmi tədqiqat işinə uyğun olaraq aqrar sahədə əhalinin məşğulluğunun təminatı məsələləri elə məhz kənd həyatı ilə bağlı olub, buradakı proseslərin səmərəli həllini şərtləndirir. Bu baxımdan da kənd əhalisinin sosial müdafiəsinin əsas və başlıca, həlledici istiqamətlərindən biri kimi onun səmərəli məşğulluğu təşkil edir.

Məşğulluq hər şeydən əvvəl, bir iqtisadi fəaliyyət növü kimi bütün iqtisadi münasibətlərin təməl prinsiplərini təşkil edir. Eyni zamanda özündə iqtisadi proseslərin səmərəliliyini əks etdirir. Əmək prosesində, istehsal prosesində təbii ki, məşğulluq mövcud olaraq, bu prosesin iştirakçıları arasında münasibətlərin yaranmasına səbəb olur. İstehsal prosesində daha çox məhsulun yaradılmasını təmin edən, onun keyfiyyətinə diqqətli olmağı bacaran, istehsal prosesinin baş verməsi üçün müvafiq istehsal vasitələrinin hərəkətini təmin edə bilən insanların-məhsuldar qüvvələrin mövcudluğundan söhbət gedə bilər ki, bu da insanların həmin sahədə formalaşmasında məşğulluğun rolunu açıb göstərir.

Məşğulluq digər bir mühüm tərəflərin-istehsalçı ilə istehlakçı arasında iqtisadi münasibətlərin yaranmasına və möhkəmlənməsinə səbəb olur. Çünki, istehsal prosesində işçi qüvvəsinin iştirakı və bu zaman məşğul olmaları son nəticə etibarilə onlarla istehlakçılar arasındakı münasibətlərin formalaşmasında böyük və həlledici rol oynayır.

Qeyd edək ki, keçmiş İttifaq dövründə olduğu kimi, müasir müstəqillik illərində də məşğulluq siyasətinin səmərəliliyinin yüksəldilməsi sahəsində həyata keçirilən tədbirlər ulu öndər Heydər Əliyevin adı və siyasi fəaliyyəti ilə bağlıdır. Belə ki, Azərbaycan Respublikasının 2 iyul 2001-ci il tarixdə Onun Prezident kimi təsdiq etdiyi “Məşğulluq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda məşğulluq anlayışına belə tərif verilir:

Məşğulluq - Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının, Azərbaycan Respublikasında daimi yaşayan və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin və əcnəbilərin

(bundan sonra vətəndaşların) Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə zidd olmayan və bir qayda olaraq onlara qazanc (gəlir) gətirən fəaliyyətidir. [3]

Düzdür, 27 iyun 1991-ci il tarixdə də Məşğulluq haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdir. Lakin, 2001-ci ildə təsdiq edilən eyni adlı qanunda dövlətimizin müəyyən etdiyi siyasət, məşğul şəxs adlandırılan insanlar, məşğulluq sahəsində insanların hüquqları, məşğulluğun tənzimlənməsi, məşğulluq sahəsində həmkarlar ittifaqlarının iştirakı, işaxtaranlarla işgötrülənlərin qanunla müəyyən olunan münasibətləri və digər mühüm məsələlərə ətraflı olaraq aydınlıq gətirilmişdir. Bir sözlə, bu qanun tam mükəmməl və sənballı prosedurları özündə əks etdirməklə gələcək üçün çox güclü təminatdır. Qeyd edək ki, həmin dövlət sənədində yuxarıda göstərilənlər məşğulluğun tənzimlənməsi ilə bərabər, həm də orada təmsil olunan insanların bir-biri ilə münasibətlərinə də yenilik gətirir.

Məşğulluq əhalinin işsizlikdən qorunmasının sosial-iqtisadi təminatı sahəsində dövlətin məqsədyönlü və qanunla müəyyən etdiyi, tənzimlədiyi proseslərin məcmusudur.

İşsizlik-elə bir sosial-iqtisadi hal başa düşülür ki, o zaman əmək qabiliyyətli əhalinin bir hissəsi işləmək istəyir və işə hazırdır, lakin müəyyən vaxtda və müəyyən ərazidə müvafiq ixtisas üzrə özünə iş tapa bilmir. Başqa sözlə, işsizlik halı-işçi qüvvəsinin təklifinin işçi qüvvəsinə olan tələbi üstələməsidir. [4, 246]

Bütün bunlar məşğulluğun və işsizliyin iqtisadi və digər sosial mahiyyətli elmlər tərəfindən araşdırılan, öyrənilən və tədqiq edilən tərəfləridir.

Müasir Azərbaycan gerçəkliyində öz aktuallığı ilə seçilən, daim ölkəmizin sosial-iqtisadi siyasətində aparıcı yerlərdən birini tutan məsələlərin tərkib hissələrindən biri kimi məşğulluğun təmin edilərək səviyyəsinin yüksəldilməsi, işsizliyin isə aradan qaldırılmaqla ən minimum səviyyəyə endirilməsi zəruri olan tədbirlərdir.

Eyni zamanda bu tədbirlər ölkəmizin sosial siyasətinə və onun səmərəliliyinə xidmət etməkdədir. Təbii ki, mövcud iqtisadi potensial öz növbəsində əhalinin yaşayış tərzinin, onun səmərəli fəaliyyətinin, daha doğrusu, məşğulluq potensialının daha da artmasına münbit zəmin yaratmışdır. Bu gün qətiyyətlə deyə bilərik ki, ölkəmizin regional siyasətinin səmərəliliyi baxımından qətiyyətli söz sahibi olan Naxçıvan Muxtar Respublikasında bu məsələlər sahəsində yüksək nailiyyətlər əldə edilmişdir.

Məşğulluğun hüquqi bazasının tam mükəmməl əsaslarla təmin olunduğu qanunun davamı olaraq ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin 26 oktyabr 2005-ci ildə imzaladığı Sərəncamla təsdiq olunan “Azərbaycan Respublikasının Məşğulluq Strategiyası (2006-2015-ci illər)”, 15 may 2007-ci il tarixdə imzalanmış Sərəncamla isə təsdiq etdiyi “Azərbaycan Respublikasının Məşğulluq Strategiyasının həyata keçirilməsi üzrə Dövlət Proqramı (2007-2010-ci illər)” böyük əhəmiyyətə malik olmaqla, əhalinin məşğulluq probleminin aradan qaldırılmasında həlledici amilə çevrildi.

Yuzarıda qeyd olunanlar Azərbaycanda məşğulluğun möhkəm əsaslarının təmin olunmasının əsasını qoymuşdur.

ƏDƏBİYYAT

1. Alıyev İ. H., İbadov S. A. Azərbaycan iqtisadiyyatı. Bakı: Ağrıdağ, 1999, 400 s.
2. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı: Qanun, 2017, 92 s.
3. Azərbaycan Respublikasının Məşğulluq Qanunu. 2 iyul 2001-ci ildə qəbul edilib.
4. Bayramova S.R., Qurbanova S.Ə. Gəlirlər və əmək haqqı siyasəti. Dərslik. Bakı: 2009, 330 s.
5. Qasımov C.Y. Aqrar sektorda məşğulluq probleminin həlli. Monoqrafiya. Bakı: ADPU-nun mətbəəsi, 2014, 176 s.
6. Qəribov A. H. Beynəlxalq iqtisadi münasibətlər və gömrük işi (terminlərin qısa izahlı lüğəti). Bakı: Səda, 2007, 112 s.

РЕЗЮМЕ

САДАГАТ АХМЕДОВА

ОСНОВЫ ЗАНЯТОСТИ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ

В статье рассматриваются основы обеспечения занятости населения в Азербайджанской Республике. Здесь, прежде всего, была проанализирована занятость и ее сущность, и эти идеи нашли отражение в статье. После этого в статье были рассмотрены поэтапно прогрессивные меры, связанные с занятостью населения после обретения независимости Азербайджана, и в связи с этим были приняты соответствующие документы, и в статье подчеркивается важность этих принятых мер. В статье обосновано, что занятость населения в борьбе с безработицей представляет собой совокупность процессов, которое государство целенаправленно и законно регулирует с точки зрения социально-экономической безопасности.

Ключевые слова: занятость, социальное положение населения, безработица, производительные силы, регулирование занятости, демографический баланс.

SUMMARY

SADAGAT AKHMEDOVA

BASICS OF EMPLOYMENT IN THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

The article discusses the fundamentals of ensuring employment in the Azerbaijan Republic. Here, first of all, employment and its essence were analyzed, and these ideas were reflected in the article. After this, the article considered progressively progressive measures related to the employment of the population after the independence of Azerbaijan, and in this regard, the relevant documents were adopted, and the article emphasizes the importance of these measures. The article substantiates that employment of the population in the fight against unemployment is a set of processes that the state purposefully and legally regulates from the point of view of socio-economic security.

Keywords: employment, social status of the population, unemployment, productive forces, employment regulation, demographic balance.

(İqtisad üzrə fəlsəfə doktoru, dosent C.Mahmudov tərəfindən təqdim edilmişdir)

